

Koncepcja otoczenia regulacyjnego a stosunki prawne nawiązywane w gospodarce współpracy

W toku analizy współczesnego rynku elektronicznego moją uwagę zwróciło rosnące zróżnicowanie występujących na nim aktorów oraz form podejmowanej przez nich działalności. Dostrzegłam, że w świecie cyfrowym odrębne dotychczas sfery coraz częściej przenikają się, zaś tradycyjne podziały i role są trudniejsze do wyznaczenia niż w rzeczywistości analogowej. Nowe rodzaje platform internetowych, nieustannie pojawiające się na rynku, stanowią poważne wyzwanie dla dotychczasowych modeli biznesowych i systemów ich regulacji. Na tle szerokiego spektrum uczestników rynku cyfrowego interesującą specyfikę wykazują operatorzy tzw. platform współpracy (ang. *collaborative platforms*)¹. Ich działalność polega na łączeniu użytkowników w celu zawierania przez nich umów dotyczących świadczenia usług lub wspólnego korzystania z określonych zasobów (rzeczy, czasu, umiejętności).

Gospodarka współpracy cieszy się obecnie rosnącym zainteresowaniem użytkowników na całym świecie, co jednoznacznie ilustrują dostępne dane. W przestrzeniach mieszkalnych udostępnianych za pośrednictwem założonej w 2008 r. platformy Airbnb codziennie zatrzymuje się ok. 2 miliony osób, a wybierać mogą spośród 65 000 miast i ponad 4 milionów ofert w 191 krajach. Liczba ta jest nieporównywalnie większa od liczby miejsc noclegowych oferowanych przez największe sieci hotelowe².

Z uwagi na rosnącą popularność platform współpracy konieczne wydaje się zbadanie, czy obecne warunki ich funkcjonowania zapewniają użytkownikom zawierających umowy za pośrednictwem takich platform niezbędną ochronę. Pierwszym krokiem prowadzącym do takiej oceny jest analiza obowiązujących norm prawnych oraz określenie zasad ich stosowania do podmiotów zaangażowanych w analizowane formy wymiany dóbr i usług. Na podstawie wstępnych badań zidentyfikowałam główne obszary problemowe związane z funkcjonowaniem platform współpracy. Jednym z pierwszych zadań badawczych jest ocena charakteru stosunków prawnych nawiązywanych za pośrednictwem wspomnianych platform, wynikających z nich praw i obowiązków oraz możliwości ich egzekwowania. Ponieważ w dynamicznie rozwijającym się środowisku cyfrowym trudno o daleko idące uogólnienia, analizę prowadzę na przykładzie wybranych modeli umów zawieranych za pośrednictwem wytypowanych platform³.

Jak jednak wykazały prowadzone przeze mnie badania, nie mniej istotna od analizy prawnej jest także analiza innych elementów szeroko pojętego otoczenia regulacyjnego, wpływających na zachowanie oraz poziom ochrony użytkowników. Mowa przede wszystkim o formułowanych przez operatorów platform ogólnych warunkach umów oraz elementach architektury technologicznej, dotyczących m.in. założenia konta użytkownika, systemu ocen i opinii, mechanizmów dokonywania i odwoływania rezerwacji, realizacji płatności, składania zażaleń i rozwiązywania sporów. Elementy te poddaję w swojej pracy analizie empirycznej. Dopiero nakreślony w ten sposób pełen obraz analizowanego zjawiska pozwoli na sformułowanie wniosków na temat poziomu ochrony użytkowników zawierających umowy w gospodarce współpracy oraz sformułowanie ewentualnych postulatów normatywnych. Wzbogacenie mojej analizy o wspomniany wątek empiryczny umożliwia także identyfikację nowych pytań badawczych dotyczących współistnienia poszczególnych elementów otoczenia regulacyjnego. Pomimo doniosłej roli praktycznej sygnalizowanego problemu, tematyka ta nie została dotychczas poddana pogłębionej analizie w polskiej i europejskiej literaturze.

Spodziewane rezultaty przyczynią się zatem do rozwoju nauki prawa poprzez doprecyzowanie zasad stosowania obecnych przepisów prawnych do podmiotów zaangażowanych w nowe formy wymiany dóbr i usług w Internecie, takie jak gospodarka współpracy, a także identyfikację roli, jaką w kształtowaniu stosunków prawnych między nimi oraz zapewnianiu im ochrony odgrywają poszczególne elementy otoczenia regulacyjnego. Ma to szczególnie istotne znaczenie w kontekście przyjętej przez Komisję Europejską strategii jednolitego rynku cyfrowego dla Europy⁴ i zapowiadanych inicjatyw zmierzających do pełnego wykorzystania potencjału europejskiej gospodarki cyfrowej. Kompleksowe zbadanie problemu, uwzględniające także perspektywę polską, może zatem okazać się przydatne nie tylko w zakresie interpretacji obecnych rozwiązań, ale także w toku przygotowywania przyszłych regulacji.

¹ COM(2016) 356 final.

² Dane za: Airbnb.com (dostęp: 12.03.2018).

³ Couchsurfing.com, Airbnb.com, Blablacar.com oraz, potencjalnie, Uber.com.

⁴ COM(2015) 192 final.